

คุณธรรม จริยธรรม สำหรับผู้บริหารที่สอดคล้องกับการปกครองในองค์กรภาครัฐ

Morality and ethics for administrators in accordance with organization governance

อัญชลี มีบุญ (Unchalee Meebun)*

บทคัดย่อ

ผู้บริหารถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กรเนื่องจากเป็นผู้ที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การดำเนินงานแนวทางการปฏิบัติ และเป็นตัวอำนวยการให้กับผู้อื่นที่อยู่ภายในองค์กร หากผู้บริหารเป็นผู้ที่มีจิตใต้สำนึก ในการกำหนดนโยบาย และยึดแนวทางในการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมอีกทั้งรู้จักการบริหารงาน ที่มีประสิทธิภาพ และมีคุณธรรม ย่อมส่งผลมายังองค์กร และสังคมโดยรวม ชุมชน หน่วยงาน องค์กร ระดับต่างๆ หรือแม้แต่ประเทศชาติ จำเป็นต้องมี “ผู้นำ” (Leader) ที่จะเป็นผู้ที่กำหนดทิศทาง การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย (Objective and Goal) ของหน่วยงาน หรือองค์กรของตน ผู้นำมีอยู่ในทุกระดับ ตั้งแต่ ระดับสังคมหรือหน่วยงานขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ ตามขนาดของหน่วยงาน หรือองค์กรของตน ผู้นำมีอยู่ในทุกระดับตั้งแต่ระดับสังคม หรือหน่วยงานขนาดเล็กจนถึงองค์กรขนาดใหญ่หรือหน่วยงานระดับชาติ “ภาวะผู้นำ” (LEADERSHIP) ถือเป็นปัจจัย ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง และมีส่วนต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลว หากองค์กรใด มีผู้นำ (LEADER) หรือผู้บริหารที่มีคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ ฯลฯ องค์กรหรือหน่วยงานนั้น ก็จะสามารถแข่งขันกับผู้อื่น และประสบความสำเร็จ ตามเป้าหมายที่วางไว้ได้เป็นอย่างดี

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมสำหรับผู้บริหารที่สอดคล้องกับการปกครองในองค์กรภาครัฐ ซึ่งเป็นบรรทัดฐานในการนำไปใช้ในการบริหารองค์กรในยุคเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารโดยเนื้อหาของบทความประกอบด้วย ความหมายคุณธรรม จริยธรรม การปกครอง คุณลักษณะของผู้นำที่จะบริหารองค์กรให้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

คำสำคัญ : คุณธรรม จริยธรรม ผู้บริหาร องค์กรภาครัฐ

* อาจารย์ ดร. ประจำสาขาบริหารทั่วไป คณะวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสระแก้ว

Lecturer Dr., School of Public Administration, Burapha University (Sa Keao Campus) unchalee@buu.ac.th,

087-146-7149.

Abstract

The manager is the person who is the most important to the company as the manager is the person who set the plan and acts as a leader for an employees in the company to follow. If the managers have some sub-conscious mind by creating the policy and the manager who has morality will bring the benefit to the company and the society. The leader will lead the way and set the objective and goal for the company. There are many level and different type of leader in the society. Moreover, leader ship acts as the most important fact as we will be success or we will fail. So if the company has a good leader or the good managers with good morality, knowledge and experience that company can compete with the other company and will eventually reach the goal that the company set because they have more benefit than the other company. So from what we said here our objective is to show how morality is important for the managers who work for the government. So it the norm how they should manage in the organization. The content of this article consist of morality, ethics, governance and qualities to how they should manage the organization effectively.

Keywords: *Morality and ethics, Administrators, Organization governance*

บทนำ

ผู้บริหาร นับว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กร เนื่องจากเป็นผู้ที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย วางแผนการดำเนินงาน แนวทางปฏิบัติ และเป็นตัวอย่างให้กับผู้อื่นที่อยู่ภายในองค์กร หากผู้บริหารเป็นผู้ที่มีจิตสำนึกในการวางนโยบายและยึดแนวทางในการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม อีกทั้งรู้จักการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ และมีคุณธรรม ย่อมส่งผลมายังองค์กรและสังคมโดยรวม ชุมชน หน่วยงาน องค์กรระดับต่างๆ หรือแม้แต่ประเทศชาติ จำเป็นต้องมี “ผู้นำ(Leader)” ที่จะเป็นผู้ที่กำหนดทิศทางในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย(Objective and Goal) ของหน่วยงานหรือองค์กรของตน ผู้นำมีอยู่ในทุกระดับ ตั้งแต่สังคม หรือหน่วยงานขนาดเล็กไปจนถึงองค์กรขนาดใหญ่หรือหน่วยงานระดับชาติ “ภาวะผู้นำ (Leadership)” ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งและมีส่วนต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลว หากองค์กรใดมีผู้นำ (Leader) หรือผู้บริหารที่มีคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ ฯลฯ องค์กร หรือหน่วยงานนั้น ก็จะสามารถแข่งขันกับผู้อื่น และประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ได้เป็นอย่างดี ในสถานการณ์ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายในการที่จะดำรงอยู่ในโลกท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ความอยู่รอดของประเทศชาตินั้นต้องอาศัยองค์ประกอบที่หลากหลาย และไม่สามารถที่จะแบ่งมอบหรือระบุให้ใครคนใดคนหนึ่ง หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งรับผิดชอบที่ผ่านมามีเหตุการณ์หลายอย่างที่เกิดขึ้นและทำให้คนไทยได้เรียนรู้ มีประสบการณ์ และเกิดความตระหนักแล้วว่า “ภาวะผู้นำ (Leadership) คุณธรรมและจริยธรรม (Virtue and Ethics)” มีความจำเป็นและ

มีความสำคัญมากเพียงใดต่อการบริหารและการพัฒนาชาติบ้านเมือง “วิกฤตผู้นำ” และ “วิกฤตคุณธรรมและจริยธรรม” ก่อให้เกิด “วิกฤตศรัทธา” ที่มีต่อผู้นำกลุ่มต่างๆ และผู้นำของชาติและส่งผลให้เกิดความขัดแย้งและเหตุการณ์รุนแรงต่างๆ มากมาย ขยายผลลุกลามไปเป็นวงกว้าง และนำไปสู่ความแตกแยกในสังคมอย่างรุนแรงอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน เงื่อนไขความขัดแย้งไม่ลงรอยของคนในชาติกลายเป็นเงื่อนไขที่ทำให้การขับเคลื่อนทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมเกิดภาวะชะงักงันไม่มีทางออกและก่อให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อประเทศชาติเป็นส่วนรวม จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องพิจารณาและศึกษาทำความเข้าใจอย่างจริงจังเพื่อให้เห็นว่าภาวะผู้นำ คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร ควรเป็นเช่นไร จึงจะนำมาซึ่งความยอมรับนับถือ เลื่อมใส ศรัทธา และให้ความร่วมมือของคนในหน่วยงาน องค์กร ประเทศชาติ เพื่อความสงบสุข เจริญรุ่งเรือง ในสังคมและประเทศชาติสืบไป

รายงานฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหารที่สอดคล้องกับการปกครองในองค์กรภาครัฐ ซึ่งเป็นบรรทัดฐาน ในการนำไปใช้ในการบริหารองค์การในยุคของเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสาร โดยเนื้อหาของรายงานจะประกอบด้วย ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะของผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์ที่บริหารองค์การให้ประสบความสำเร็จ

ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม

คำว่า “คุณธรรม” นั้น มีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันไปตามแนวคิดของปรัชญาเมธีตะวันตกก่อนคริสตศตวรรษสมัยกรีกโบราณ และความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปี พ.ศ. 2542 หน้า 253 ซึ่งความหมาย คำว่า คุณธรรม ตามแนวคิดของ เพลโต นักปรัชญาตะวันตก ได้กล่าวว่า คุณธรรม ได้แก่ การกระทำที่ยุติธรรม ซื่อสัตย์ และความพอประมาณ ไม่ใช้การใช้อำนาจเพื่อให้บรรลุถึงสิ่งที่ต้องการ และเชื่อว่า คุณธรรมสำคัญที่ควรปลูกฝัง ได้แก่ ปัญญา ความกล้าหาญ ความพอประมาณ และความยุติธรรม

นักปรัชญาชาวตะวันตก แอริสโตเติล ให้แนวคิด ในเรื่องของ คุณธรรม ว่า เป้าหมายสูงสุดของคนเรา คือ การแสวงหาความสุข ซึ่งอยู่ที่ความพอใจของแต่ละคนนั้น คือ การมีชีวิตที่ดี มีสิ่งดีๆ ได้แก่ ประการแรกสิ่งดีภายนอก ประกอบด้วย การมีความพร้อมทางด้านวัตถุ หรือการมีสิ่งที่มีคุณค่าต่างๆ เช่น อำนาจ ความมั่งคั่ง ฐานะทางสังคม ประการที่สอง สิ่งที่ดีทางกาย ได้แก่ การมีสุขภาพดี ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง และประการที่สาม สิ่งดีทางจิตใจ ได้แก่ การมีจิตใจที่ดี ประกอบด้วย การมีความกล้าหาญ สติปัญญา ความรู้จักประมาณ และความยุติธรรม ชีวิตที่ดี คือชีวิตในอุดมคติและชีวิตที่ดีที่สุด ได้แก่การมีความสุขอันเกิดจาก ประการแรก การถือสายกลางระหว่างการมีอะไรมากเกินไป กับการขาดอะไรมากเกินไป ประการที่สอง การหลุดพ้นจากความจำเป็นที่ต้องแสวงหาสิ่งที่ดีๆ ดังนั้น ชีวิตที่มีความสุขอย่าแท้จริงจึงประกอบด้วย การหลุดพ้นจากที่ต้องแสวงหาสิ่งที่ดีภายนอกแต่จะต้องมีสุขภาพที่ดี และมีสิ่งที่ดีต่างๆ ที่ยึดหลักทางสายกลางนั่นเอง

สำหรับประเทศไทย คุณธรรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปี พ.ศ. 2542 หน้า 253 หมายถึง สภาพคุณงามความดี เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่ถือครองอยู่เมื่อนำ คำว่า “คุณธรรม” ไปประกอบกับลักษณะนามที่เป็นบุคคล เช่น ครู นักเรียน ข้าราชการ นักธุรกิจ คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดีที่บุคคลนั้นๆ มีอยู่ เป็นความดีที่ทำให้ผู้ที่ถือครองอยู่ มีความสงบ มีความสุข และมากด้วยกัลยาณมิตร เนื่องจากคุณงามความดีที่บุคคลนั้น

มีอยู่เป็นสิ่งที่ไม่เกิดโทษ ไม่เป็นผลเสียแก่ผู้ที่ถือครอง ในทางตรงกันข้ามกลับเป็นสถานะที่ทำให้บุคคลไม่เบียดเบียนตนเอง เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น คุณธรรมจึงเป็นสิ่งที่มีความ มีประโยชน์ยิ่งสำหรับผู้ถือครอง คำว่า “คุณธรรม” โดยความหมายแล้วจะมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “จริยธรรม” ซึ่งหมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม ที่เป็นคนดีความงาม เป็นสิ่งที่ควรกระทำ โดยปกติเรามักจะคิดอย่างคนทั่วไป ว่า “จริยธรรม” และ “คุณธรรม” เป็นสิ่งเดียวกัน คือ เป็นความดีความงาม เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ คำสองคำนี้จึงใช้ทดแทนกันในบางครั้ง อย่างไรก็ตามเมื่อนำคำ คำนี้ ไปเทียบเคียง กับภาษาอังกฤษ จะพบว่า คำว่า คุณธรรม จะตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Merit” ส่วนคำว่า จริยธรรม จะตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Ethics” เมื่อพิจารณาจากความหมายตามคำ “Merit” เป็นคุณสมบัติภายในของบุคคลแต่ละคน ในทางสังคมวิทยาและจิตวิทยา “คุณธรรม” เป็นสถานะที่บุคคลมีอยู่ในตนโดยกำเนิด และโดยการ ชัดเจนทางสังคม ที่เป็นสถานะโดยกำเนิด หมายถึง คุณสมบัติทางจิต ที่บุคคลมีอยู่ตามพื้นฐานของจิต ในทางพุทธศาสนา พื้นฐานของจิตมนุษย์ 2 ลักษณะมักจะถูกล่าช้าอย่างบ่อยครั้ง คือ จิตที่ ใฝ่ดี กับจิตที่ใฝ่ต่ำ “คุณธรรม” เป็นสถานะใฝ่ดีของจิต

Nakhata (2014) สำหรับจริยธรรมนักสังคมวิทยาจะมองเป็นบรรทัดฐานประเภทหนึ่ง ที่ถูกสร้างขึ้น มาแล้วนำไปใช้กับบุคคลเป็นแนวทางที่คนในสังคมเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นความดี ความงามเป็นสิ่งที่กระทำแล้ว คนอื่นเกิดประโยชน์ มีความสุขสงบเกิดขึ้นแก่คนที่อยู่รวมกันเป็นหมู่คณะ โดยนัยนี้ จริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกเป็นเครื่องมือที่ใช้เป็นแนวทางในการสร้างความมีคุณธรรมให้กับบุคคล กล่าวคือ เป็นแนวทางที่ผู้ปฏิบัติแล้วก่อให้เกิดสถานะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น “จริยธรรม” และ “คุณธรรม” จึงเป็นสิ่งที่คล้ายคลึงกันในหน้าที่ แต่มีความต่างกันที่มา

ตามที่ได้กล่าวความหมายของคุณธรรม จริยธรรม ข้างต้นนั้น ผู้เขียนจึงสรุปว่า คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง การใช้หลักธรรมปฏิบัติในการบริหารองค์การทุกระดับ ให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพสูง คุณธรรมจริยธรรมเป็นคุณงามความดีที่สั่งสมอยู่ในจิตใจมนุษย์ หรือภายในจิตใต้สำนึก โดยผ่านประสบการณ์จากการได้สัมผัสซึ่งจะแสดงออกมาโดยการกระทำ ทางกาย วาจา และจิตใจของแต่ละบุคคล โดยการใช้ปัญญาในการพิจารณาเหตุผลว่ากระทำดี หรือเลว ถูกหรือ ผิด ซึ่งการกระทำนั้นต้องเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคมส่วนรวม ประเทศชาติ

นักบริหาร คือ ใคร

นักบริหาร คือ ผู้นำองค์การที่มีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ นักบริหารจึงจำเป็นต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลปะแห่งการบริหารที่จะสามารถจูงใจให้ผู้ร่วมงานร่วมดำเนินการอย่างมุ่งมั่นจนบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ ดังนั้น การสร้างหรือพัฒนานักบริหารให้ทำหน้าที่เป็นผู้นำหรือผู้บริหารองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาองค์การและประเทศให้รุดหน้าไปได้โดยรวดเร็วและประหยัด ในยุคแรก ๆ ที่มีการพัฒนาศาสตร์เกี่ยวกับ “การจัดการ” นักบริหารในทัศนะของนักสังคมศาสตร์สาขาการจัดการ หมายถึงผู้ที่วางแผนเกี่ยวกับงาน เงิน เทคโนโลยี และคน เป็นผู้กำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในองค์การ เป็นผู้ที่ประสานงานให้เกิดความร่วมมือระหว่างสมาชิกในองค์การนักบริหารในยุคแรกไม่จำเป็นต้องปรับตัวเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่

เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะการแข่งขันมีน้อย เนื่องจากมีผู้ผลิตไม่มาก ทรัพยากรธรรมชาติมีอย่างเหลือเฟือ มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมขององค์กรค่อนข้างช้า

“นักบริหาร” หมายถึง นักจัดการ (Manager) ซึ่งมีหน้าที่จัดการทรัพยากรที่มี (คน เงิน วัตถุดิบ ที่ดิน และ ฯลฯ) ให้สามารถผลิตสินค้าและบริการด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุด เป็นบุคคลที่ พยายามทำสิ่งต่าง ๆ ให้ถูกต้อง (Managers do thing right) เพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงสุด ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีสภาพแวดล้อมทางธุรกิจเปลี่ยนแปลงไปมาก อันเนื่องมาจากการเทคโนโลยีการสื่อสารและการจัดระเบียบของประชาคมโลก ส่งผลให้มีการแข่งขันอย่างไร้พรมแดนสูงมาก องค์กร จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน สิ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือการให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลง ภายในองค์กรตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงบทบาทของ “นักบริหาร” ในฐานะผู้ควบคุมสั่งการ (Director) มาเป็นผู้ให้การสนับสนุน (Facilitator) เปลี่ยนจากการแข่งขันมาเป็นการร่วมมือ (Collaboration) ลดการให้ความสำคัญกับวัตถุดิบให้ความสำคัญกับคน และท้ายที่สุดเปลี่ยนแปลงจากความเหมือนมาเป็นความหลากหลายในองค์กร การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ทำให้องค์กรต้องการนักบริหารที่เป็น “ผู้นำ” (Leader) มากกว่า “ผู้จัดการ” (Manager) นักบริหารที่เป็นผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่ทำสิ่งที่ถูกต้อง (Leaders do the right thing) ให้กับองค์กร การเป็นผู้บริหารในยุคโลกาภิวัตน์จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ ทักษะ และคุณธรรม ทั้งนี้ เพราะองค์กรในยุคสมัยใหม่ (New society) ซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้ความรู้เป็นพื้นฐาน (Knowledge based organization) มีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา (Learning organization) มุ่งแสวงหาความเป็นเลิศ (In search for excellent) มีความโปร่งใส (Transparent) และมีความเป็นมาตรฐาน (Standardization)

คุณลักษณะของผู้บริหารที่นำพาองค์กรประสบความสำเร็จ

ปัจจุบันการบริหารงานในองค์กร นั้น ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญ ในการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาทุกระดับชั้น ซึ่งการเป็นผู้บริหารที่ดีนั้น จำเป็นต้องมีคุณลักษณะที่สมบูรณ์ พร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ การมีทักษะ การบริหารองค์กรโดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลปะ ในการบริหารองค์กรให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารต้องมีคุณลักษณะตามหลักคุณธรรมจริยธรรม ดังนี้

คุณธรรมสำหรับนักบริหาร

นักบริหารควรมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี ซึ่งประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี (Good Personality) คือ เป็นผู้มีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

1.1 สุขภาพที่ดี คือ เป็นผู้มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีท่วงท่ากิริยา รวมทั้งการแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อยดีงาม สะอาด และดูสง่างาม

1.2 มีสุขภาพจิตที่ดี คือ เป็นผู้มีอัธยาศัยดีงาม เป็นคนดี มีศีลธรรม ได้แก่

1.3 เป็นผู้มีศรัทธา หมายถึง เป็นผู้รู้จักศรัทธาบุคคล และข้อปฏิบัติที่ควรศรัทธาไม่ลุ่มหลงมกมายในที่ตั้งแห่งความลุ่มหลง

1.4 เป็นผู้มีศีล คือ ผู้ที่รู้จักสำรวมระวัง ความประพฤติปฏิบัติ ทางกาย และวาจาให้เรียบร้อยดีงาม ไม่ประพฤติเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

1.5 เป็นผู้มีสุตะ คือ ผู้ได้เรียนรู้ทางวิชาการ และได้ศึกษาค้นคว้าในวิชาชีพดี

1.6 เป็นผู้มีจาคะ คือ เป็นผู้ที่มีจิตใจกว้างขวาง ไม่คับแคบ รู้จักเสียสละ

1.7 เป็นผู้มีวิริยะ คือ ผู้ขยันหมั่นเพียร ในการประกอบกิจการงานงานอาชีพ และ/หรือในหน้าที่

รับผิดชอบ

1.8 เป็นผู้มีสติ คือ ผู้รู้จัก ยับยั้ง ชั่งใจ รู้จักคิดไตร่ตรองให้รอบคอบ ก่อนคิด พูด ทำ

1.9 เป็นผู้มีสมาธิ คือ ผู้มีจิตใจตั้งมั่น ขมกิเลสนิวรณ์

1.10 เป็นผู้มีความปัญญา คือ ผู้ที่รอบรู้กองสังขาร ผู้รอบรู้สภาวะธรรมที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง (สังขาร) และที่ไม่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่ง (วิสังขาร คือ พระนิพพาน) ผู้รู้แจ้งพระอริยสัจ 4 รวมเป็นผู้มีความปัญญา อันเห็นชอบรอบรู้ทางเจริญ ทางเสื่อม แห่งชีวิต ตามที่เป็นจริง

2. เป็นผู้ที่มีกัลยาณมิตตธรรม คือ ผู้มีคุณธรรมของมิตรที่ดี 7 ประการ คือ

2.1 เป็นผู้น่ารัก (ปิโย) คือ เป็นผู้ที่มีจิตใจประกอบด้วยเมตตากรุณาพรหมวิหาร

2.2 เป็นผู้น่ารักหาพบ (ครุ) คือ เป็นผู้ที่สามารถเอาเป็นที่พึ่งอาศัย เป็นที่พึ่งทางใจ

2.3 เป็นผู้ไม่นับถือ น่ารังเกียจ (ภาวนิโย) ด้วยว่า เป็นผู้ที่ได้ฝึกฝนอบรมตนมาดีแล้ว ควรแก่การยอมรับและยกย่องนับถือ นำเป็นตัวอย่างได้

2.4 เป็นผู้รู้จักพูดจาโดยมีเหตุผลและหลักการ (วัตตา) รู้จักชี้แจง แนะนำ ให้ผู้อื่นเข้าใจแจ่มแจ้ง เป็นที่ปรึกษาที่ดี

2.5 เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำที่ล่วงเกิน วิพากษ์วิจารณ์ ชักถาม หรือขอปรึกษาหารือ ขอให้คำแนะนำต่างๆ ได้ (วจนิกขโม)

2.6 สามารถแถลงชี้แจงเรื่องที่ลึกซึ้ง หรือเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจอย่างถูกต้อง และตรงประเด็นได้ (คัมภีรญ จะ กะถัง กัตตา)

2.7 ไม่ชักนำไปในอธรรม (โน จัฏฐาเน นิโยชะเย) คือ ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อม (อบายมุข) หรือไปในทางที่เหลวไหล ไร้สาระ หรือที่เป็นโทษ เป็นความทุกข์ เดือดร้อน

จริยธรรมสำหรับนักบริหาร

1. เป็นผู้ที่มีหลักธรรมในการครองงานที่ดี ด้วยคุณธรรม คือ อิทธิบาทธรรม ได้แก่

1.1 ฉันทะ ความรักงาน คือ จะต้องเป็นผู้รักงานที่ตนมีหน้าที่รับผิดชอบ และจะต้องเอาใจใส่กระตือรือร้นในการเรียนรู้งาน และเพิ่มพูนวิชาความรู้ความสามารถในการทำกิจการงาน และมุ่งมั่นที่จะทำงานในหน้าที่รับผิดชอบหรือกิจการงานอาชีพของตนให้สำเร็จเรียบร้อยอยู่เสมอ

1.2 วิริยะ ความเพียร คือ จะต้องเป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียร ประกอบด้วยความอดทนไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากในการประกอบกิจการงานในหน้าที่หรือในอาชีพของตน จึงจะถึงความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าได้

1.3 จิตตะ ความเป็นผู้มีใจจดจ่ออยู่กับการทำงาน ผู้ที่ทำงานได้สำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องเป็นผู้เอาใจใส่ต่อกิจการงานที่ทำ และมุ่งกระทำงานอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะสำเร็จ ไม่ทอดทิ้งหรือวางธุระเสียกลางคัน ไม่เป็นคนจับจด หรือทำงานแบบทำๆ หยุดๆ หัวหน้าหน่วยงานหรือผู้บริหารจะต้องคอยดูแลเอาใจ

ใส่ “ติดตามผลงาน และ /หรือ ตรวจงาน” หน่วยงานต่างๆ ภายในองค์กรของตน เพื่อประกอบการพิจารณา วินิจฉัย ตัดสินใจ และสั่งการให้กิจการงาน ทุกหน่วยดำเนินตามนโยบายและแผนงาน ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

1.4 วิมังสา ความเป็นผู้รู้จักพิจารณาเหตุสังเกตุผลในการปฏิบัติงานของตนเองและของผู้น้อยหรือของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ว่า ดำเนินไปตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้หรือไม่ ได้ผลสำเร็จหรือมีความคืบหน้าไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงไร มีอุปสรรคหรือปัญหาที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขวิธีการทำงานหรือวิธีการบริหารกิจการงานนั้นให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้อย่างไร ขั้นตอนนี้เป็นกรนำข้อมูลจากที่ได้ติดตาม ประเมินผลงานหรือตรวจงานนั้นแหล่มาวิเคราะห์ห้ชี้แจง ให้ทราบเหตุผลของปัญหาหรืออุปสรรคข้อขัดข้องในการทำงาน แล้วพิจารณาแก้ไขปัญหานั้น และปรับปรุงพัฒนาวิธีการทำงานให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จ ให้ถึงความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปได้ (Nakhata, 2014)

2. เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation) ที่ดี ด้วยคุณธรรม คือพรหมวิหารธรรม และสังคหวัตถุ เป็นต้น

3. เป็นผู้มีความคิดริเริ่ม (Initiatives) ด้วยความคิดสร้างสรรค์ (Creative) โครงการใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์สุขแก่หมู่คณะ สังคม และประเทศชาติ และวิธีการทำงานใหม่ๆ ให้การปกครองการบริหาร กิจการงาน ได้บังเกิดผลดี มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น

4. มีความคิดพัฒนา (Development) คือ เป็นนักพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ล้าหลังหรือข้อบกพร่องในการทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

5. เป็นผู้สำนึกในภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ (Sense of Responsibilities) คือ มีสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยการศึกษาหาความรู้ เพิ่มพูนศักยภาพ และสำนึกในการสร้างฐานะของตน และมีสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม คือต่อครอบครัว ต่อองค์กรและหมู่คณะที่ตนรับผิดชอบอยู่ และต่อสังคม ประเทศชาติ ให้เจริญสันติสุขและมั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำนึกในหน้าที่รับผิดชอบต่อสถาบันหลักทั้ง 3 ของประเทศไทยเรา คือ สถาบันชาติ 1 สถาบันพระพุทธศาสนา 1 และสถาบันพระมหากษัตริย์ ดังนั้น **ผู้นำที่ดี** จึงต้องมีความสำนึก ในหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสถาบันหลักทั้ง 3 นี้ อย่างจริงใจ และจะต้องช่วยกัน ดำเนินการ ให้ความคุ้มครอง ป้องกันแก้ไข บำรุงรักษา อย่างเข้มแข็งจริงจัง และต่อเนื่อง ให้เกิดความเจริญ และความสันติสุขอย่างมั่นคงให้ได้

6. มีความมั่นใจตนเอง (Self Confidence) สูง นี้หมายถึง มีความมั่นใจโดยธรรมคือมีความมั่นใจในความรู้ ความสามารถ สติปัญญาและวิสัยทัศน์ และทั้งคุณธรรม คือความเป็นผู้มีศีลมีธรรม อันตนได้ศึกษาอบรม มาดีแล้ว มิใช่มีความมั่นใจอย่างผิดๆ ลอยๆ อย่างหลงตัวหลงตน ทั้งๆที่แท้จริง ตนเองหาได้มีคุณสมบัติและคุณธรรมดีสมจริงไม่ และจักต้องรู้จักแสดงความมั่นใจ ในเวลา คิด พูด ทำ ให้เหมาะสมกับกาลเทศะ บุคคล สถานที่ และชุมชนด้วย

7. เป็นผู้ประกอบด้วย “หลักธรรมาภิบาล” คือ คุณธรรมของนักปกครอง นักบริหาร ที่ดี (Good Governance) คือ ความรับผิดชอบต่อการตรวจสอบต่อสาธารณะ ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ความเป็นธรรมในสังคม และการคำนึงถึงส่วนรวม การยึดมั่นฉันทามติ การมีส่วนร่วม การสนองตอบความต้องการ หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส

8. การปฏิบัติตามหลักของพระพุทธศาสนา อันประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญา

Draft (2004) ได้ให้ทัศนะว่า การบริหารองค์การสมัยใหม่ ผู้บริหารที่ดีควรจะใช้การบริหารจัดการที่เน้นการให้บริการแก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามากกว่าการให้อำนาจ ผู้บริหารที่ดีควรส่งเสริมให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การร่วมกัน พยายามพัฒนาผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้มีภาวะผู้นำ จนสามารถทำงานแทนได้ โดย Draft (2004) เสนอคุณธรรมของผู้บริหาร 8 ประการ อันประกอบไปด้วย

1. การเปิดโอกาสให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการบริหารการจัดการองค์การ
2. การยอมรับและเห็นคุณค่าของลูกน้อง
3. กระจายอำนาจให้กับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา
4. สร้างความแข็งแกร่งให้องค์การด้วยการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ
5. แยกเรื่องงานออกจากเรื่องส่วนตัว
6. รับฟังความคิดเห็นของคนอื่นก่อนการตัดสินใจ
7. สร้างความศรัทธาเชื่อมั่นโดยทำตัวให้น่าศรัทธา น่าเชื่อถือ
8. ส่งเสริมและช่วยเหลือให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้พัฒนาตนเอง

Phra Methi Thammaphon (1998) ได้นำเสนอคุณธรรมของผู้บริหารไว้ 4 ประการ เรียกว่า พละ 4 ประการของผู้บริหาร พละหรือพลังทั้ง 4 ประการประกอบด้วย

1. ปัญญาพละ คือ กำลังความรู้ความฉลาด นักบริหารที่ดีต้องมีความรู้ อย่างน้อย 3 เรื่อง คือ รู้ตน รู้คน และรู้งาน

2. วิริยพละ คือ กำลังความขยัน ผู้บริหารที่มีคุณธรรมต้องมีความตั้งใจที่เข้มแข็ง สามารถเผชิญสถานการณ์ยากลำบากด้วยความไม่ย่อท้อ มีความกล้าหาญ นักบริหารที่ดีต้องมีความกล้าได้กล้าเสียผู้บริหารที่ดีต้องกล้ารับผิดชอบ กล้าที่เผชิญหน้าปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ อย่างไม่ย่อท้อ มีคติประจำใจ ว่า “อุปสรรคไม่มี บารมีไม่เกิด”

3. อนวัชพละ คือ กำลังการงานที่มีแต่ความสุจริต ผู้บริหารที่ดีต้องปลอดจากอบายมุขทั้ง 6 คือ ปลอดจากการดื่มสุราเป็นอาจิน ปลอดจากการเที่ยวยามวิกาล ปลอดจากการชอบเที่ยวดูการละเล่น ปลอดจากการคบคนชั่ว ปลอดจากการเล่นไฟเล่นมั่วก๊ฬาบัตร ปลอดจากความเกียจคร้าน ผู้บริหารที่ดีควรใช้มรรค 8 เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต มีสัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาอาชีโว สัมมาวาจาโม สัมมาสติสัมมาสมาธิ เป็นต้น

4. สังคหพละ คือ กำลังการสงเคราะห์ หรือ มนุษยสัมพันธ์ เป็นคุณธรรมที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้บริหาร ถ้านักบริหารบกพร่องเรื่องมนุษยสัมพันธ์ ก็จะไม่มีความทำงานให้ นักบริหารจะสามารถผูกใจเพื่อนร่วมงานได้ต้องอาศัย การให้ การพูดถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน การทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และการวางตัวสม่ำเสมอ พอดี ไม่ทอดทิ้งเพื่อนร่วมงาน การที่นักบริหารจะสามารถแสดงพฤติกรรมเหล่านี้ได้ นักบริหารจะต้องมีเมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา เป็นที่ตั้ง การสงเคราะห์หรือมนุษยสัมพันธ์กับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาจึงจะยั่งยืนและนำมาซึ่งศรัทธาและความเคารพเชื่อถือ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาต่างประเทศ

Nākhata, T . (2014) . khunnatham c̣ḥariyatham læ ṣinlatham . c̣ḥāk mummōṅg khōṅg pratyā [VIRTUE, Ethics and MORALITY: Moral Philosophy]. Bnagkok : Kobfai Publishing Project.

Phra Methī Thammāphōṅ . (1998). khunnatham samrap nakbōṛihān [Ethical Role of the Manager]. Bangkok : Putthathum Publishing.

Draft, R.L. (2001). *The Leadership Experience*. (2nd .Edition). New York : Harcourt College Publishers.

.